

บุญฮอม : กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม ตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

พรชนก ทองลาด*

วิทเอก สว่างจิตร**

กาญจนา คุมา***

ทิพรัตน์ ดิษะปัญญา****

บุญเนตร เตชะอุ่น*****

กฤษฎา เทพภาพ*****

สุพัตรา ปุสรีพงศ์สาร*****

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านการเห็นคุณค่าในตน และเพื่อสร้างศูนย์การเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยศึกษาจากกลุ่มผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน จำนวน 90 ราย เครื่องมือที่ใช้คือ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก และเวทีระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบจากสามเส้า ผลการศึกษาพบว่า เกิดกลไกการขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุชื่อว่าโรงเรียนบุญฮอม มาจากการเชิญผู้สูงอายุเป็นปูชนียบุคคล และเน้นความรักในบุญกุศล ความสนุกสนานร่าเริงใจและมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน เป็นจุดเด่นของการพัฒนา จนปัจจุบันเปลี่ยนสถานะจากโรงเรียนบุญฮอมสู่ครอบครัวบุญฮอม เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่จัดสถานะผู้สูงอายุเป็นครู ที่สอนกันและกันโดยผ่านประสบการณ์ของผู้สูงอายุแต่ละท่าน โดยเน้นการแลกเปลี่ยนหมุนเวียน และมีการจัดกลุ่มที่ชัดเจน ผลัดเปลี่ยนกันเป็นนักเรียนและครู อีกทั้งเนื้อหาทางวิชาการถูกเปลี่ยนเป็นเรื่องราวที่พูดคุยแบบเป็นกันเอง สนุกสนาน และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงแนวคิด และความสามารถในคุณค่าของตนเองอย่างอิสระ มีกระบวนการเรียนรู้ ในลักษณะครูของถิ่น ซึ่งกลายเป็นอัตลักษณ์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุสู่ครอบครัวบุญฮอมและเป็นฐานการพัฒนาชุมชนโดยเน้นวัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวตั้งของการพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุบุญฮอม กระบวนการเรียนรู้ การเห็นคุณค่าในตน

* คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

อีเมล: iamnok119@gmail.com

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

*** คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

**** คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

***** องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

***** องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

***** องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

วันที่รับบทความ: 8 พฤศจิกายน 2562 วันที่แก้ไขบทความล่าสุด: 18 มีนาคม 2563 วันที่อนุมัติการตีพิมพ์: 18 มีนาคม 2563

Boonhom: Process for Improving the Quality of Life of the Elderly with Participation in Maesan Subdistrict, Hangchat District, Lampang Province

Pornchanok Tonglad*

Witaeak Sawangjit**

Kanjana Kuma***

Tiparat Tikapunya****

Boonnet Tachaoon*****

Kitsada Tepparp*****

Supattra Pusiripongsarn*****

Abstract

This study is a participatory action research which aim to create a learning process for improving elderly quality of life in terms of self-esteem as well as to establish a learning centre for improving elderly quality of life. Participant were 90 elderly persons of Maesan sub-district Administration. Observation of group discussion, in-depth interviews and brainstorming sessions were applied. Data were analyzed using triangulation. The results revealed that a driving force of Boonhom elderly school, regarding to glorifying elderly as a precursor who emphasizing love in merit, fun and cheerfulness and having a good friendship were a main point to improving elderly quality of life. Up to date, Boonhom elderly school becomes Boonhom family according to providing teaching status to elderly to teach each other through their experiences by circulation in a specific group and a clearly role play as students and teachers. Academic content has been transformed into an informal as a story which is fun and free for expressing their own values and ideas. This learning process creates a local teacher who is an identity of improving elderly quality of life in Boonhom family and being a base line for a community development which emphasize on community culture.

Keywords: Process of improving elderly quality of life, Boonhom elder school, learning process, self-essem

* Faculty of Management Science Lampang Rajabhat University.

E-mail: iamnok119@gmail.com

** Faculty of Education, Lampang Rajabhat University.

*** Faculty of Management Science Lampang Rajabhat University.

**** Faculty of Agricultural Technology, Lampang Rajabhat University.

***** Mae San Subdistrict Administration Organization Hang Chat District, Lampang Province.

***** Mae San Subdistrict Administration Organization Hang Chat District, Lampang Province.

***** Mae San Subdistrict Administration Organization Hang Chat District, Lampang Province.

Received: November 8, B.E.2562 Revised: March 18, B.E.2563 Accepted: March 18, B.E.2563

บทนำ

ผู้สูงอายุกำลังเป็นประเด็นใหญ่ทั่วโลก เพราะคนสูงอายุมีจำนวนมากขึ้น และสังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัว จึงเกิดคำถามว่าจะทำอย่างไร เมื่อคนที่ทำมาหากินเลี้ยงคนอื่นเริ่มมีจำนวนน้อยลง ส่วนคนสูงอายุเองก็มีปัญหาสุขภาพ การเจ็บป่วยเรื้อรัง ในขณะเดียวกัน การบริการสุขภาพก็มีราคาแพงขึ้นเรื่อย ๆ และจากแนวโน้มผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยคงไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ได้ อาจเนื่องจากไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง มีปัญหาด้านคุณภาพ และราคา คำตอบที่น่าสนใจจึงอยู่ที่ชุมชน ที่ต้องดูแลกันเองแบบบูรณาการในชุมชน เพราะ สามารถดูแลได้ทั่วถึง และใกล้ชิดกัน การที่ชุมชนดูแลกันได้ทั่วถึงนี้ เรียกว่า กัมมันต์ หรือ Activate ยิ่งกว่านั้น ยังมีคุณภาพดี และราคาไม่แพง มีการนำเรื่องการดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการในชุมชนมาพูดคุยกัน และวิธีการที่ใช้เรียกว่า เวทีเสวนาร่วมพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน เน้นการใช้วิธีการทางบวก หรือ “Appreciative Approach” คือการสร้างบรรยากาศชื่นชมและเห็นคุณค่าในความสำเร็จ โดยเน้นการนำเรื่องดี ๆ ที่มีคนทำกันในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลชุมชน ท้องถิ่น หรือองค์กรต่าง ๆ มาแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน และทำให้เกิดความเชื่อมโยง จนกระทั่งขยายตัวออกไป (Wasi, 2012: 7) และในอดีตที่ผ่านมาการทำงานเรื่องผู้สูงอายุมีอยู่สองแบบคือ แบบที่หนึ่งคนซึ่งคิดทำเรื่องผู้สูงอายุแบบคิดไปเรื่อย จะมีเหตุผลที่ทำไมทำไปหรือไม่ก็ตามแต่ ไม่ได้ใส่ใจจริงจัง นโยบายบางอย่างจึงไม่เหมาะสมสอดคล้อง ดังเช่นเรื่องโรงพยาบาลและสถานดูแลผู้สูงอายุเป็นตัวอย่างและแบบที่สอง ยังมีคนที่มีความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ค่อนข้างมากกว่าผู้สูงอายุ เป็นภาระของสังคม ทั้งที่ความจริงแล้ว ผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรสมบัติที่มีค่ามาก (Chunhassarami, 2012: 9)

นักวิชาการด้านผู้สูงอายุมองว่า ช่วงชีวิตของผู้สูงอายุในการเตรียมตัวเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะอยู่ในช่วงวัยตั้งแต่ก่อนอายุ 60 ปีจนถึง 80 ปี สิ่งที่เป็นความจำเป็นและเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนาประกอบด้วย การเตรียมการด้านการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) การบริการดูแลสุขภาพ (Health Care Service) ตั้งแต่การเจ็บป่วยเฉียบพลัน (Acute Illness) การป้องกันภาวะทุพพลภาพ (Disable) จนกระทั่งถึงระยะสุดท้าย (Death) ทั้งที่โรงพยาบาล (Hospital) บ้าน (Home) และสถานดูแลผู้ปวยระยะสุดท้าย (Hospice) รวมทั้งเรื่องการเตรียมสถานะแวดล้อมในบ้าน (Housing) ให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตที่พึ่งพาผู้อื่นน้อยที่สุด (Home Adaptation) การเตรียมการด้านเงินออม (Money Saving/Income) เพื่อดูแลตนในช่วงชีวิตที่เหลือ ระหว่างระยะเวลา 20 ปีที่ไม่มีรายได้จะอยู่อย่างไร ตลอดจนเรื่องของความรู้ (Knowledge) ทักษะคติ (Attitude) และกิจกรรมเพื่อสุขภาพ (Activity for Health) เหล่านี้เป็นประเด็นที่ต้องให้ความสนใจ ในการพิจารณาเรื่องคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ นายแพทย์ บรรลุ ศิริพานิช ซึ่งเป็นประธานมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ทำงานเรื่องผู้สูงอายุมาประมาณ 30 - 40 ปี สัมผัสกับผู้สูงอายุมานาน รวมทั้งได้เข้าร่วมกับองค์กรนานาชาติต่าง ๆ ได้เกิดข้อสรุปสำหรับผู้สูงอายุไทยว่าในช่วงบั้นปลายชีวิต สิ่งที่เขาต้องการมากที่สุดคือ ความสุขที่มาจากคุณภาพชีวิตที่ดี ประกอบด้วยสามเสาหลักคือ เสาหลักที่ 1 สุขภาพ เมื่อเข้าสู่ระยะสุดท้าย ปัญหาเรื่องความเสื่อมของสุขภาพร่างกายย่อมจะตามมา ดังนั้นสุขภาพกาย จิต สังคม และปัญญา จึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสนใจ เสาหลักที่ 2 ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีชีวิตชีวา ไม่ท้อเหี่ยว จะต้องมีส่วนร่วมกับสังคม ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น สร้างปฏิสัมพันธ์ (Interaction) โดยเป็นได้ทั้งการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง หาเลี้ยงชีพ ให้มีอาชีพเสริม ทำประโยชน์กับผู้อื่น รวมถึงทำประโยชน์กับสังคม ให้มีคุณค่า เป็นภูมิปัญญาของสังคม สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตชีวา และใช้ชีวิตบั้นปลายได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งการมีชมรม มีศูนย์ มีโรงเรียน จะทำให้ผู้สูงอายุได้มารวมกลุ่ม และทำกิจกรรมร่วมกัน โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้พยายามพัฒนาให้เกิดศูนย์รวมของการทำกิจกรรมผู้สูงอายุ เรียกว่า ศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิด

การรวมกลุ่ม สร้างอาชีพ สร้างรายได้เสริม ทำให้เกิดการรวมกันของภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การต่อยอด และถ่ายทอดออกไป รวมทั้งบางแห่งยังจัดให้มีการบริการทางสังคม แต่ก็มีจำนวนไม่มาก ลักษณะการดำเนินการก็ยังคงเป็นการสงเคราะห์เฉพาะหน้า และขาดความเข้าใจในหลักการที่จะต้องทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคม และเสาหลักที่ 3 คือเรื่องของความมั่นคง การมีรายได้ มีสถานะเศรษฐกิจที่ดีเพียงพอจะดูแลตัวเองจนถึงบั้นปลายชีวิต มีความปลอดภัย มีครอบครัวอบอุ่น มีชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่ดี ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ดังนั้นการพิจารณาผู้สูงวัยจะต้องมีองค์ประกอบของทั้งสามเสาหลักนี้คือ สุขภาพ การมีส่วนร่วมทางสังคม และความมั่นคง ทั้งหมดจะต้องบูรณาการร่วมกัน แยกจากกันไม่ได้ (Damrikamlert, 2012)

ขณะเดียวกันมีหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่สงเคราะห์และดูแลผู้สูงอายุเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมายแต่ละประเภทตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายหลักในการบริหารประเทศ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ (Sudsomboon et al., 2016: 121-128) เฉกเช่นเดียวกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ในการบริหารงาน อาศัยกระบวนการประชาคม มีการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ โดยยึดหลักประสานความร่วมมือจากกลุ่มองค์กรหลักคือ กลุ่มองค์กร ประชาชน กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยใช้กระบวนการประชาคม กระตุ้นและระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชน เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา และการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล คือ นิติธรรม คุณธรรม โปร่งใส มีส่วนร่วมรับผิดชอบและคุ้มค่า นอกจากนี้ยังบริหารงานภายใต้ หลัก อดทน รื้ออะไร ต้องให้ประชาชนรู้ด้วย โดยการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานอย่างตรงไปตรงมา และพร้อมให้ประชาชนตรวจสอบ และรับข้อมูลได้ตลอดเวลา (Maesan Subdistrict Administration, 2018)

จากหลักการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน เชื่อมโยงกับระบบการดูแลผู้สูงอายุของอำเภอห้างฉัตร พบว่าเน้นเรื่องการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long-term Care) จากสถานพยาบาลสู่ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งข้อมูลทั่วไป อำเภอห้างฉัตรประกอบด้วย 7 ตำบล 73 หมู่บ้าน และรพ.สต. 10 แห่ง มีจำนวนประชากร 53,000 คน เป็นผู้สูงอายุ ร้อยละ 14.24 (7,665 คน) มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุทั้ง 7 ตำบล จำนวน 180 คน และมีชมรมผู้สูงอายุครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ซึ่งค่อนข้างมีความเข้มแข็ง ประเภทของผู้สูงอายุในอำเภอห้างฉัตร จำแนกตามการช่วยเหลือตนเอง แบ่งเป็นสามกลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ ซึ่งถือเป็นคนส่วนใหญ่ มีจำนวนร้อยละ 75.54 (5,790 คน) กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือตัวเองได้บ้าง มีจำนวนร้อยละ 21.12 (1,619 คน) และกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ถือเป็นผู้พิการ มีจำนวนร้อยละ 3.34 (256 คน) ในการดำเนินงานเรื่องผู้สูงอายุมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งของชุมชน โรงพยาบาล และ อบต. แต่ยังไม่ได้มาเชื่อมโยงกัน และเริ่มทำงานเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันตั้งแต่ปี 2552 และเมื่อพิจารณาจุดแข็ง - จุดอ่อน พบว่า ชมรมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตรค่อนข้างเข้มแข็ง โดยผู้รับบริการในโรงพยาบาลส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ (Watcharakajonkun, 2012: 21 - 22)

และเมื่อสำรวจข้อมูลของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สันพบว่า ผู้สูงอายุไม่ให้ความสำคัญกับการเข้าสังคม การรวมกลุ่ม ไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ขาดการมีศูนย์ หรือโรงเรียนผู้สูงอายุ แต่หน่วยงานของรัฐคือองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ได้ขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมที่สนับสนุนผู้สูงอายุ เช่น มีโครงการประเพณี ปีใหม่เมือง ที่นำผู้สูงอายุมารวมกลุ่มกันร่วมแสดงกิจกรรมของแต่ละชุมชน ซึ่งมีผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 80 ท่าน โดยจัดขึ้นในช่วงวันขึ้นปีใหม่ทางเหนือ เช่น จัดในวันที่ 13 เมษายน ของ

ทุกปี พร้อมทั้งมอบเกียรติบัตร เป็นผู้สูงอายุต้นแบบ สูงวัย สูงคุณค่า ร่วมพัฒนาประเทศไทย 4.0 เนื่องในวันผู้สูงอายุ แห่งประเทศไทย จากการสังเกตในกิจกรรมกลุ่มพบว่าผู้สูงอายุแต่ละชุมชน มีศักยภาพสูง มีการร่วมแสดงกิจกรรมอย่าง เต็มความสามารถ เช่น กิจกรรมร้องเพลงแบบวัยรุ่น ร้องเพลงไทย เพลงพื้นเมือง เล่นดนตรีพื้นเมือง กล่าวคำอวยชัยให้ พรลูกหลาน มีการเตรียมตัว เตรียมการแสดงมาเป็นอย่างดี และยังพบว่าถ้าถูกหัวใจ หรือใส่ใจในผู้สูงอายุอย่างจริงจัง เรื่องการขอร้องใด ๆ จากผู้สูงอายุ เป็นเรื่องที่ไต่เกินคาดหมาย

จากสภาพปัญหาผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร ยังขาดกลไกการขับเคลื่อนการ มีศูนย์ หรือโรงเรียนผู้สูงอายุ แต่หน่วยงานภาครัฐ เช่น ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ก็พร้อมสนับสนุนงาน ผู้สูงอายุให้ขับเคลื่อนได้จึงหาหลากหลาย ๆ ในการสนับสนุน และจากการลงพื้นที่ในทีมงานขับเคลื่อนผู้สูงอายุ ร่วมกับ ทีมขับเคลื่อนผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหาร ส่วนตำบล นักวิเคราะห์นโยบายและแผน นักวิชาการ รวมถึงข้าราชการตัวแทนผู้สูงอายุ พบว่าการมีโรงเรียนผู้สูงอายุ ย่อมเป็นคำตอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพราะเป็นศูนย์รวมของคำตอบในกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในทุกมิติ จึงเป็นที่น่าสนใจว่า กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม (Elderly quality of life: EQOF) ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นอย่างไร ในการค้นหาคำตอบครั้งนี้ เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปตาม วิทยุทัศน์ ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลแม่สัน

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

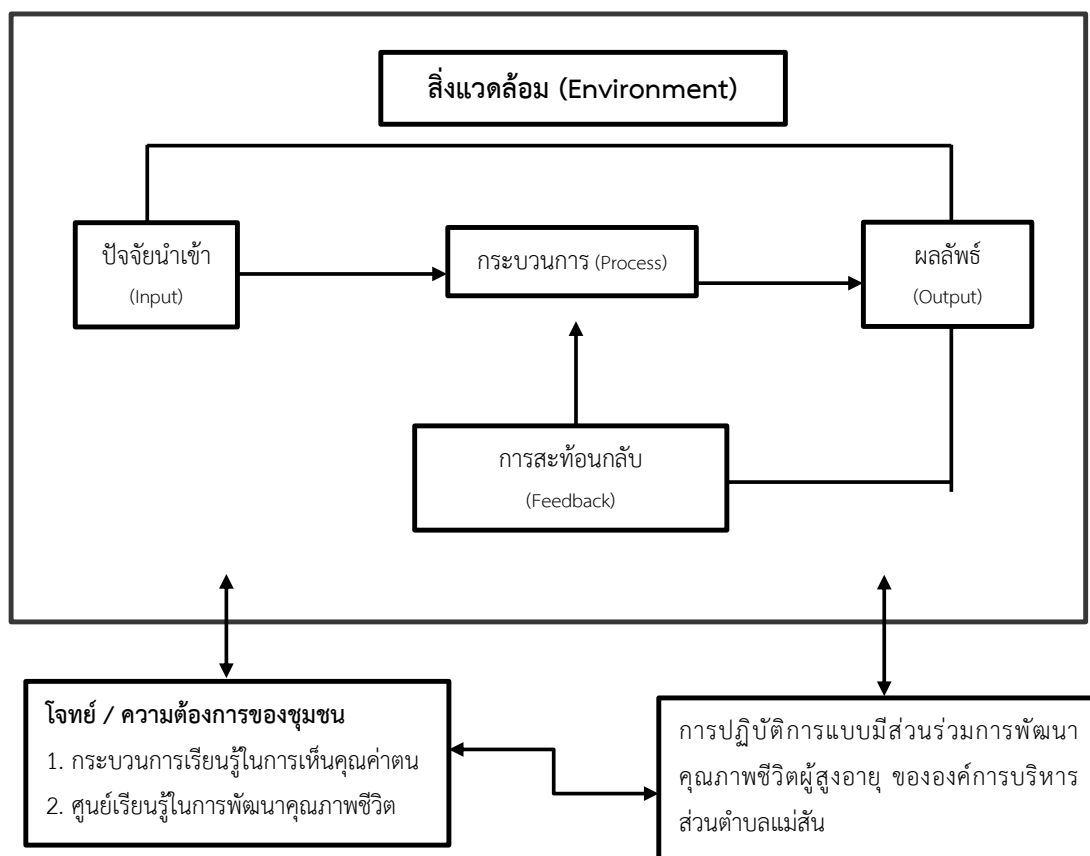
เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านการเห็นคุณค่าในตน และเพื่อสร้างศูนย์ การเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการเน้นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีองค์ประกอบทั้งสามเสาหลักบูรณาการร่วม กันคือ สุขภาพ การมีส่วนร่วมกับสังคม และความมั่นคง ซึ่งมาจากฐานคิดขององค์การอนามัยโลก ในปี พ.ศ.2520 ได้จัดให้มีการประชุม เพื่อสนับสนุนเป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้าขึ้น (Health for All) และต่อมาได้มีการประชุมนานาชาติ เรื่อง “ การสาธารณสุขมูลฐาน”(Primary Health Care) จัดโดยกองทุนสกระาะห์เด็กแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Children’s Fund) ร่วมกับองค์การอนามัยโลก (WHO: World Health Organization) ณ กรุงอัลมา อะตา ในปี พ.ศ.2521 จากการประชุมในครั้งนี้ งานส่งเสริมสุขภาพหรือเรียกอีกชื่อว่า “การสาธารณสุขยุคใหม่” (New public health) ได้ประกาศเจตนารมณ์ ที่มุ่งเน้นว่า สุขภาพดีเป็นเป้าหมายพื้นฐานทางสังคม มีการกำหนดนโยบายสุขภาพใหม่ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ความร่วมมือระหว่างภาคีต่าง ๆ ของสังคม ต่อมาเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2529 ได้มีการประชุมนานาชาติเรื่อง “การสร้างเสริมสุขภาพ” (Health Promotion) ขึ้นเป็นครั้งแรก ณ กรุงออตตาวา ประเทศ แคนาดา มีการประกาศ “กฎบัตรออตตาวาเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ ” (Ottawa Charter for Health Promotion) ว่าด้วยยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่น่าสนใจ เช่น การเสริมสร้างกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง (Strengthen Community Action) เป็นการสนับสนุนให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจและจัดการ มีการระดม ทรัพยากรภายในชุมชน ทั้งนี้ชุมชนจะต้องได้รับข้อมูลข่าวสาร โอกาสการเรียนรู้และแหล่งทุนสนับสนุน (World Health Organization, 1986) จึงกลายเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนสูงวัย และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ขณะเดียวกันระบบสังคมเหล่านี้ถือเป็นรูปแบบระบบเปิด (Open System Model) ซึ่งเรียกว่า **ทฤษฎีระบบ** หมายถึง สิ่งต่าง ๆ บนโลกนี้มีลักษณะเป็นระบบ ต้องมีองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ ตามที่กำหนดไว้ (Katz & Kahn, 1966) ดังนั้น กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน จึงอาศัยหลักการ Katz and Kahn Open System Model โดยสามารถสรุปการนำไปประยุกต์ใช้คือ 1) **สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input)** คือปัจจัยต่าง ๆ หรือองค์ประกอบแรกนำไปสู่การดำเนินงานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยรวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ต้องการ ได้แก่ นักเรียนผู้สูงอายุ สภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน และอื่น ๆ เป็นต้น 2) **กระบวนการ (Process)** คือองค์ประกอบต่อมาของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หมายถึง วิธีการที่จะนำไปสู่ผลงานหรือผลผลิตของระบบ และในระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ วิธีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หรือ การบริหารความเชื่อด้านการเอาใจใส่ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน เช่น “หากตนเองดูแลผู้สูงอายุได้ดี ก็เหมือนว่าได้ดูแลพ่อแม่ที่ดีด้วย รวมทั้งพ่อแม่ของตนก็จะมีคนดูแลที่ดีด้วยเช่นกัน” หรือการเกิดความร่วมมือกันระหว่างชุมชนและภาครัฐในการเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการดูแลคนในชุมชน (Sindecharak, 2017: 28-30) และ 3) **ผลงาน (Output) หรือ ผลผลิต (Product)** คือองค์ประกอบสุดท้ายของระบบ หมายถึง ความสำเร็จในลักษณะต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผล ในระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ นักเรียนผู้สูงอายุที่มีผลสัมฤทธิ์ในลักษณะต่าง ๆ หรือนักเรียนที่มีความรู้ ความสามารถที่จะดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข การเป็นครูของถิ่น การเป็นครอบครัวสร้างสุข การเป็นผู้นำทางสังคมสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น การเกิดความรัก ความสามัคคี มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน รวมทั้งทำให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต เป็นต้น

โดยองค์ประกอบทั้ง 3 มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ ผสมผสานอย่างมีเอกภาพเพื่อบรรลุตามเป้าหมายองค์การ ตลอดจนการประเมินผลย้อนกลับ (Feedback) ในการปฏิบัติงาน ในลักษณะปัญหาและอุปสรรครวมถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินงาน เพื่อนำไปปรับปรุงการวางแผน การปฏิบัติในครั้งต่อไป และมีข้อค้นพบจากการนำแนวคิดลักษณะนี้ไปเสริมพลังอำนาจชุมชนสูงวัยให้เข้มแข็งด้วยการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาและการเรียนรู้ในลักษณะของกระบวนการวิจัยบนคุณค่าที่เน้นชุมชนอยู่ที่ศูนย์กลางโดยมีจุดยืนที่จะสร้างพลังอำนาจให้ชุมชน (Empowerment) ด้วยกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (Participatory) ผ่านวิธีการวิจัย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนสภาพของสังคม เพื่อทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น การศึกษารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยชุมชนบ้านบ่อล้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช ของ Kunset และ Jerapapat (2019: 89-91) หรือกระบวนการพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอต่อการจัดระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ตำบลท่าซิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช ของ Petsirasana และคณะ (2018: 484-495) รวมถึงการพัฒนาแบบการสร้างความสุขของผู้สูงอายุด้วยสามห่วงห้วบ่าบัดผ่านการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านท่าช้าง อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ของ Dudsdeemaytha และคณะ (2015: 35-48) เป็นต้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้เน้นความต้องการจากชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุคือกระบวนการเรียนรู้ในด้านการเห็นคุณค่าในตน และการสร้างศูนย์การเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอาศัยหลักการเชิงระบบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัยแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร โดยคัดเลือกผู้สูงอายุที่เป็นแกนนำในแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 90 ราย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภทคือ ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หลักฐานจากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. การสังเกต การสนทนากลุ่ม โดยรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นกลุ่ม โดยคัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์ตรงในกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้สามารถให้ข้อมูลที่ต้องการได้และเป็นกลุ่มที่มีลักษณะหลาย ๆ ประการคล้ายคลึงกัน (Homogeneity) และถูกเชิญให้มาร่วมวงสนทนาอย่างเป็นธรรมชาติ โดยมีจำนวน 8 - 10 คน

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ทั้งจำนวนและลักษณะข้อมูลที่ต้องการ สามารถปรับปรุงวิธีการสัมภาษณ์และสามารถอธิบายให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่เข้าใจและได้ข้อมูลที่ไม่ได้วางแผนมาก่อน
3. เวทีระดมความคิดเห็น

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นเช่น เป็นไปตามความตรงเชิงเนื้อหาที่กำหนดและสามารถวัดได้ตรงกับที่ต้องการจะวัด ในลักษณะของความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เป็นการมองโดยส่วนรวมว่าเครื่องมือหรือชุดของคำถามหรือแบบสัมภาษณ์นั้น ครอบคลุมเนื้อหาที่จะวัดได้ถูกต้องครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยประเด็นคำถามผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แล้วทดลองโดยนำไปตรวจสอบต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาของเครื่องมืออื่น ๆ ภายหลังการตรวจสอบผู้สร้างเครื่องมือจะนำข้อเสนอที่ได้รับมาแก้ไขปรับปรุงจนกว่า จะได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ โดยความเห็นพ้องต้องกันของผู้เชี่ยวชาญ แสดงถึงการมีความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมืออื่น

เทคนิคและวิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การจดบันทึก การสนทนากลุ่ม และใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลจากทฤษฎีกระบวนการ (Process Theory) คือร่วมกันวิเคราะห์ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง ผลผลิต และผลกระทบ การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยตรวจสอบจากระบบสามเส้า คือตรวจสอบจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย รวมถึงการสังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษา

ในการนำเสนอผลการศึกษา จะเน้นตามวัตถุประสงค์ คือกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในด้านการเห็นคุณค่าในตน และการสร้างศูนย์การเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สั่น ซึ่งจะนำเสนอในลักษณะต้นทาง กลางทาง และปลายทางดังนี้

ต้นทาง:กระบวนการเรียนรู้

ต้นทางของกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สั่น ในด้านการเห็นคุณค่าในตน เริ่มจากการอยู่บนพื้นที่ของแต่ละคน ต่างคนต่างอยู่ ต่างทำอาชีพ เช่น ค้าขาย เลี้ยงหลาน หรืออยู่บ้านเฝ้าบ้าน และอาจพบเจอกันในวันมารับเบี้ยยังชีพ ขณะเดียวกันบทบาทของการหนุนเสริมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สั่น จะเน้นนโยบายเชิงรุกเชิญผู้สูงอายุเป็นปราชญ์บุคคลมาอย่างต่อเนื่องเช่นในเทศกาลสำคัญ วันปีใหม่ เมือง 13 เมษายน มีการจัดงานรดน้ำดำหัว คารวะผู้สูงอายุ เปิดพื้นที่ให้แต่ละชุมชนแสดงออก หรือเน้นแต่ละชุมชน ส่งการแสดง การละเล่น เพื่อการแสดงออกที่สนุกสนาน และรู้จักสามัคคีของแต่ละชุมชน ในการแสดงของแต่ละชุมชน มีทั้งการสะท้อนภาพการแสดงสมัยใหม่ ร้องรำทำเพลงสมัยใหม่ แต่ส่วนใหญ่มักแสดงออกในขนบธรรมเนียมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมเช่น คำว และจ้อยขอ มีการตระเตรียมดนตรีมาพร้อมนำเสนอ และเป็นที่น่าประทับใจ เพราะบางชุมชนที่แสดงออกจะแต่งคำว และจ้อย ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่ได้พึ่งเพื่อความบันเทิงอย่างเดียว มีแทรกข้อคิด คำสอนดี ๆ เอาไว้สอนใจคนได้เป็นอย่างดี (ความหมายของ “คำว” คือคำประพันธ์ที่ร้อยออกมาได้อย่างคล้องจอง ในแบบของโคลงสอง และโคลงสาม ซึ่งผู้ประพันธ์จะแต่งขึ้นมาจากเหตุการณ์ที่ไปพบเจอมา ส่วน “จ้อย” นั้น จะเป็นคำประพันธ์เหมือนกันคำว แต่เนื้อหาและเรื่องราว นั้น จะเป็นคำที่สละสลวย เอาไว้จับหรือเกี่ยวหญิง มีลูกเอื้อนแสดงน้ำเสียงที่ไพเราะ เพื่อที่จะทำให้หญิงสาวเกิดความประทับใจ เพราะในอดีตนั้น หนุ่มล่านาจะจับสาวเมื่อเวลากลางคืน

หลังจากที่เสร็จสิ้นภารกิจการทำงานแล้ว จะรวมกลุ่มกันไปเที่ยวตามบ้านสาวที่จุดโคนน้ำมัน เมื่อไปถึงบ้านสาวจะนำเอาชิงและขลุ่ยไปด้วย เพื่อเป่าเป็นดนตรีประกอบการจ้อยเข้าบ้านหญิงสาว และจ้อยนี้จะแต่งกันสด ๆ ในขณะนั้น จึงเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงความเฉลียวฉลาดของชายหนุ่ม)

และในวันปีใหม่เมือง 13 เมษายน ก็มีการมอบเกียรติบัตรผู้สูงอายุต้นแบบ ในกิจกรรมสูงวัย สูงคุณค่า ร่วมพัฒนาประเทศไทย 4.0 เนื่องในวันผู้สูงอายุแห่งชาติ เพื่อเชิดชูเกียรติผู้สูงอายุ พร้อมทั้งมอบของขวัญ ของที่ระลึกสำหรับการแสดงออกของตัวแทนชุมชนต่าง ๆ นอกจากนี้ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน เน้นการเข้าถึงความเป็นวัยผู้สูงอายุที่ต้องการความรัก ความเอาใจใส่ และความสุข จึงนำกลุ่มผู้สูงอายุเที่ยวและศึกษาดูงาน ดูกลุ่มผู้สูงอายุอื่น ๆ ให้อาหารและท่องเที่ยวโดยการล่อล่อ นำเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ในวันปีใหม่เมือง 13 เมษายน พบว่าต้องการมีโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อเป็นพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้แสดงออก และมีกิจกรรมร่วมกัน ต้องการให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าตนเองว่าเป็นบุคคลสำคัญ

ขณะเดียวกันองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สันยังมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ หรือ สสส. เพื่อต้องการศึกษาวิธีการแนวทาง และ ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ นอกจากนั้น ยังจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษา พื้นที่ การไปดูกิจกรรมผู้สูงอายุ ในพื้นที่ต่าง ๆ อีกทั้งยังส่งไปศึกษาเรียนรู้รูปแบบวิธีการของโรงเรียนผู้สูงอายุในหลาย ๆ พื้นที่เพื่อนำความรู้วิธีการมาปรับใช้กับบริบทพื้นที่ตำบลแม่สัน

กลางทาง: กระบวนการเรียนรู้

หลังจากนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ได้ประชาสัมพันธ์ในการเชิญชวนมาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุ บางส่วนปฏิเสธว่าไม่มา เพราะยังเข้าใจว่าให้ผู้สูงอายุหัดอ่านเขียน และเรียนหนังสือเหมือนในโรงเรียนทั่วไป และเมื่อมีการชี้แจงจนเข้าใจ และเพื่อนฝูงหรือผู้นำชุมชนบางส่วนได้สัมผัสกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ในทางตรงหลายทาง เช่น ความสนุกสนานจากการมารับเบี้ยยังชีพ ความสนุกสนานจากการมาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบกับมีผู้สูงวัยเป็นผู้นำชุมชนและมีข้าราชการวัยเกษียณได้เข้าร่วมโครงการ และร่วมชักชวนกันมาเข้าโรงเรียน และพบว่าส่วนใหญ่ได้รับการชักชวนจากเพื่อน ๆ รวมถึงมีความไว้วางใจในบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สันเป็นทุนเดิม จนกระทั่งโรงเรียนผู้สูงอายุเกิดขึ้น ในวันปฐมนิเทศนักเรียนผู้สูงอายุ มีนายอำเภอห้างฉัตร เป็นประธานในพิธีเปิดการปฐมนิเทศ ภายใต้อาณัติความร่วมมือระหว่าง ผู้บริหารท้องถิ่น กำนันตำบลแม่สัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนา พระสงฆ์ ครูที่เกษียณอายุราชการ และผู้สูงอายุ ประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่สัน และมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (เชื่อมโยงทั้งวัด บ้าน โรงเรียน) โดยกำหนดหลักสูตรการเรียนเดือนละ 2 ครั้ง รวมตลอดหลักสูตรจำนวน 12 ครั้ง และมียอดนักเรียนผู้สูงอายุจำนวน 90 ท่าน เช่น หมู่ที่ 1 บ้านป่าเหียง จำนวน 34 ท่าน หมู่ที่ 2 บ้านลุ่มกลาง จำนวน 14 ท่าน หมู่ที่ 3 บ้านหัวทุ่ง จำนวน 6 ท่าน หมู่ที่ 4 บ้านแม่สันจำนวน 6 ท่าน หมู่ที่ 5 บ้านโป่งขาก จำนวน 9 ท่าน หมู่ที่ 6 บ้านส้มป่อย จำนวน 14 ท่าน หมู่ที่ 7 บ้านปิ่นเต่า จำนวน 4 ท่าน หมู่ที่ 8 บ้านนาเงิน จำนวน 3 ท่าน หมู่ที่ 9 บ้านหัวทุ่งพัฒนา จำนวน 4 ท่าน รวมเป็นชาย 29 ท่าน หญิง 61 ท่าน และมีหลักสูตรต่าง ๆ เช่น สุขภาพชีวิตผู้สูงวัย การรักษาสุขภาพกายใจ พืชผักเพื่อสุขภาพ การเรียนรู้กับชุมชนอื่น (ผู้สูงอายุที่ศูนย์ปึกมาตี บ้านทุ่งหก) รักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้สูงอายุกับแบบอย่างที่ดี ศาสนาพิธีกรรม วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การจัดการขยะ สิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและชุมชน กฎหมายกับผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตที่ดีกับเทคโนโลยีผู้สูงอายุ อาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมถึงการถอดบทเรียนจากกิจกรรมของโรงเรียน การรับปริญญา/การรับรางวัลครูของถิ่น เป็นต้น

และทีม สสส. แม่สั่น ได้ร่วมกันตั้งชื่อโรงเรียนร่วมกันว่า โรงเรียนบุญฮอม ซึ่งมีความหมายมาจาก ต้นทางของการให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ ที่ต้องการมีการรวมกลุ่มกันเพื่อความสุข สนุกสนานร่าเริงใจ ดังนั้น บุญฮอมจึงหมายถึง การเน้นคุณงามความดี ความรักในบุญกุศล ความดีงามของผู้สูงอายุเอามาไว้รวมกัน (Love in charity and bring good together) เพราะบุญ คือความดีงาม ฮอม คือการนำมารวมไว้ด้วยกัน ในการเดินทางมาเรียนจะมีรถรับส่งจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สั่นโดยตรง บางท่านสามารถขับขี่รถจักรยานยนต์ได้ ก็ขับมาเอง มีชุดนักเรียนสำหรับนักเรียนผู้สูงอายุคือ เสื้อยืดคอปก ที่สีกว่า บุญฮอม

ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนจะเน้นตามต้นทางของการเชิดชูบุษนิยบุคคลที่มีจุดเด่นในเรื่องความรัก รักในบุญกุศล และเน้นความสุขร่าเริงใจ โรงเรียนบุญฮอมจึงจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากโรงเรียนผู้สูงอายุทั่วไป ที่จัดสถานะผู้สูงอายุเป็นนักเรียน โดยน่านักวิชาการ ครู แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มาดำเนินการเรียนการสอน แต่โรงเรียนบุญฮอมมีอัตลักษณ์ของกลุ่มคือ ได้จัดสถานะผู้สูงอายุเป็นครู ที่สอนกันและกันโดยผ่านประสบการณ์ของผู้สูงอายุแต่ละท่าน รวมทั้งฐานะครูผู้ดำเนินการ (นายกฤษฎา เทพภาพ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน/นักวิจัยในพื้นที่) ก็ได้รับการถ่ายทอดเรียนรู้สิ่งดีงามผ่านกิจกรรม ประสบการณ์และวิถีคิดของผู้สูงอายุแต่ละท่านอย่างหลากหลาย การสอนแบบนี้เน้นการแลกเปลี่ยนหมุนเวียน และมีการจัดกลุ่มที่ชัดเจน ผลัดเปลี่ยนกันเป็นนักเรียน และครู อีกทั้งเนื้อหาทางวิชาการถูกเปลี่ยนเป็นเรื่องราวที่พูดคุยแบบเป็นกันเอง สนุกสนานและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุทุกท่านได้แสดงแนวคิดและความสามารถของตนเองอย่างอิสระ

ส่วนบทบาทนอกห้องเรียน เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาผู้สูงอายุที่ศูนย์ปึกมาติ ของบ้านทุ่งหก ตำบลวอแก้ว อำเภอลำดวย จังหวัดพะเยา การทัศนศึกษาเส้นทางสายบุญ (ไหว้พระที่จังหวัดลำพูน) โดยเดินทางแบบสนุกสนานคือ เดินทางไปด้วยรถไฟ และเดินทางกลับด้วยรถประจำทาง ขณะเดียวกันศูนย์ปึกมาติก็ได้มาศึกษาดูงานที่โรงเรียนบุญฮอมเช่นกัน

ผลที่เกิดขึ้นในลำดับต่อมาคือ ทำให้โรงเรียนบุญฮอม เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านประสบการณ์ของผู้สูงอายุเหล่านี้ อีกทั้งโรงเรียนบุญฮอมเตรียมความพร้อมการรองรับผู้สูงอายุ คือเปิดโอกาสรับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย เข้าศึกษาได้ทั้งหมด ไม่จำกัดว่าต้องเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเท่านั้น เพราะแนวคิดที่ว่า “ทุกคนต้องมีโอกาสได้เป็นผู้สูงอายุ” จนกระทั่งปัจจุบันโรงเรียนบุญฮอมได้ยกระดับเป็นครอบครัวบุญฮอม

ภาพที่ 2. กิจกรรมการรักษาสุขภาพกายใจในโรงเรียนบุญฮอม

ปลายทาง: กระบวนการเรียนรู้

จากกระบวนการสร้างศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเพื่อสร้างคุณค่าในตน ของห้องเรียนบุญฮอม นำไปสู่การเกิดนวัตกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุดังนี้

1. นวัตกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ ชื่อว่า “โรงเรียนบุญฮอม” สู่ครอบครัวบุญฮอม หมายถึง การรวมความรักในบุญกุศล รักในคุณค่าความดีงามมารวมไว้ด้วยกัน ความสามัคคี และความไว้วางใจกัน ถึงแม้ว่าเป็นโรงเรียนที่เกิดขึ้นตามนโยบายของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน และมีโครงสร้างแบบไม่เป็นทางการ มีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อนตรงไปตรงมา และง่ายต่อการเข้าใจและการบริหารงาน นั่นคือ แบบครอบครัว แต่เป็นโครงสร้างครอบครัวที่ถูกต้องดูแลพ่อแม่ผู้สูงอายุ โดยโรงเรียนบุญฮอมมีผู้เรียนมีฐานะเป็นพ่อ แม่ หัวหน้าครอบครัว และผู้ดำเนินโครงการ มีฐานะเป็นลูก แต่เป็นลูกที่ต้องดูแลพ่อแม่ ปณิบัติ และพูดคุย สร้างความสุขให้กับพ่อแม่ และลูกมีหน้าที่ต้องหาเลี้ยงพ่อแม่ของตนเอง ส่วนพ่อแม่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกของตนให้เป็นคนดี มีสติปัญญา การถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิปัญญา และความรัก

2. นวัตกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ ชื่อว่า “ครูของถิ่น” หรือ Teacher of Local จากการมีห้องเรียนบุญฮอมที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลักดันกันเป็นผู้เรียนและครูไปในตัว ยิ่งกว่านั้นเป็นการยกย่องคนในท้องถิ่นที่เป็นทั้งผู้เรียนและผู้สอน เรียกว่า “ครูของถิ่น” คือการหยิบยกเอาผู้ทรงคุณค่า ผู้ทรงคุณวุฒิในแขนงต่าง ๆ ที่เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ในท้องถิ่นของตน ไม่ว่าจะเป็นครูทางวิชาการ หรือครูทางวิถีปฏิบัติ วิถีชีวิต ทั้งในมิติของสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง ดังนั้น ครูของถิ่นของโรงเรียนบุญฮอมจึงมีขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกสถานะทั้งแบบทางการและไม่ทางการสุดแล้วแต่จะมีความสอดคล้องกัน แต่อย่างไรก็ดี ครูอาจได้รับการยกย่องหรือไม่ได้รับการยกย่องให้สาธารณชนทราบ หรือแม้แต่ว่าบางครั้งผู้เป็นครูหรือศิษย์ยังไม่รู้ตัวด้วยซ้ำว่ามีปฏิสัมพันธ์กันตอนไหน แต่การเป็นครูได้เกิดขึ้นแล้วจากการถ่ายทอดจากคนหนึ่งสู่คนหนึ่ง ดังนั้น ครูของถิ่นในโรงเรียนบุญฮอม จึงเป็นแหล่งรวบรวมปราชญ์ชุมชนหรือครูแขนงต่าง ๆ มาใช้ในห้องเรียนธรรมชาติมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันและกัน จนเกิดเป็นการเชื่อมโยงการบูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางกับท้องถิ่น ในลักษณะการร่วมกันมอบเกียรติบัตรระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ในลักษณะ “รางวัลบุคคลต้นแบบด้านการมีส่วนร่วม การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และรางวัลครูของถิ่น”

ภาพที่ 3. การเป็นตัวแทนของโรงเรียนบุญฮอมเข้าร่วมกิจกรรมของจังหวัด และเกียรติบัตรการเชิดชูครูของถิ่น

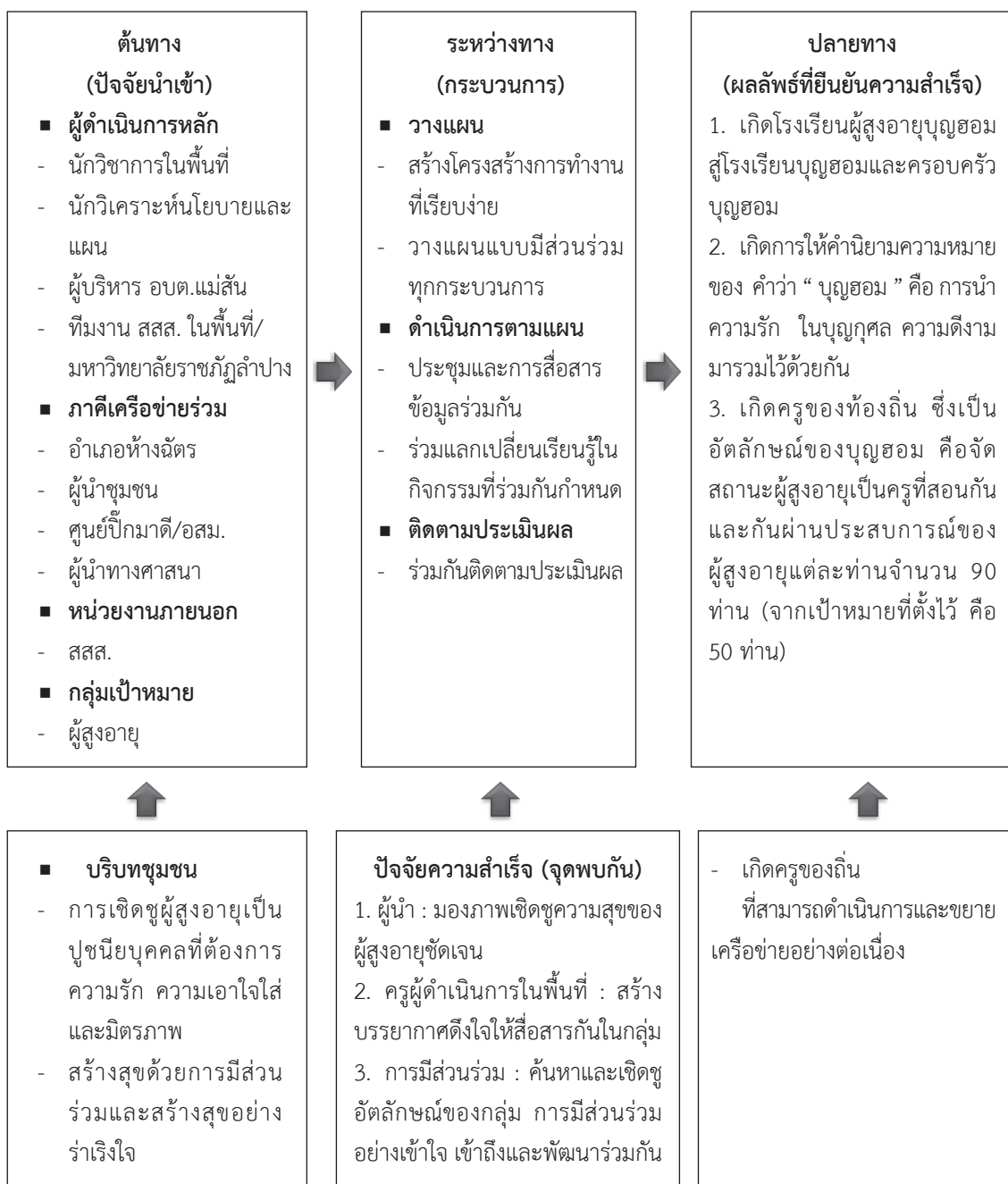
3. **นวัตกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ “ด้านจุดมุ่งหมายของครูของถิ่น”** คือการแสดงตัวตนของครูที่มีความรู้ ประสบการณ์ ในแขนงที่ตนถนัดและปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เป็นวิถีชีวิต เช่น ครูด้านวัฒนธรรมประเพณี ครูด้านการละเล่นพื้นบ้านที่กำลังสูญหาย (จ้อย ซอ คำว) ครูด้านสมุนไพรที่รู้จักวิธีการใช้สมุนไพร และแหล่งสมุนไพร ครูด้านหัตถกรรมจักสาน ครูด้านการรักษาสุขภาพ ครูด้านอาหาร สิ่งแวดล้อมเกษตร และอื่น ๆ

นวัตกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุทั้ง “โรงเรียนบุญฮอมสู่ครอบครัวบุญฮอม” และ “ครูของถิ่น” “ด้านจุดมุ่งหมายของครูของถิ่น” ทำให้ได้ประโยชน์หลายประการ เช่น ประการที่หนึ่ง ทำให้ผู้สูงอายุได้ มีโอกาสเผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้ ภูมิปัญญา และประสบการณ์ระหว่างกัน ประการที่สอง ทำให้คนรุ่นหลังได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา ความรู้ ประสบการณ์ ประการที่สาม ได้รวบรวมยอดนักปราชญ์ในท้องถิ่นแขนงต่าง ๆ ในท้องถิ่นไว้ ประการที่สี่ เกิดความภาคภูมิใจแก่ครูของถิ่นจนนำไปสู่การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ในสังคมได้ และประการที่ห้า เกิดความรัก ความหวงแหน ความเป็นท้องถิ่น เป็นต้น และปัจจุบัน การดำเนินงานของครอบครัวบุญฮอมกำลังดำเนินการรับสมัครในปัจจุบันกำลังเปิดรับรุ่นสาม ตามมาอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 4. การรวมพลังสร้างเสริมคุณภาพชีวิตโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลิ

จากกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในด้านการเห็นคุณค่าในตน และการสร้างศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลิ สามารถนำเสนอความสัมพันธ์เชื่อมโยง ตามภาพที่ 5 ดังนี้

ภาพที่ 5. กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

การอภิปรายผล

ในการอภิปรายผล จะเน้นตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในด้านการเห็นคุณค่าในตน

จากการบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้สูงอายุที่น่าสนใจ เช่น นักเรียนผู้สูงอายุ โรงเรียนบุญฮ้อม เกิดความรู้สึกร่วม มีส่วนร่วม และรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นครอบครัวบุญฮ้อมพึงพอใจในกิจกรรมและงานต่าง ๆ ของโรงเรียน และเกิดความสำเร็จของความร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอก เช่น การถูกเชิญจากทางอำเภอห้างฉัตร ให้นำเสนอตัวตนของครอบครัวบุญฮ้อมผ่านงานประเพณี ประจำปีของอำเภอ การเป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมของจังหวัด หรือตัวแทนเข้าร่วมประชุมกับจังหวัดในนามบุญฮ้อมโดยตรง เป็นต้น การเห็นคุณค่าในตนของผู้สูงอายุโรงเรียนบุญฮ้อม จึงเป็นความรู้สึกที่ผู้สูงอายุรับรู้ว่าตนเองเป็นคนที่มีคุณค่า มีความสามารถ มีความสำคัญ รวมทั้งการยอมรับการเห็นคุณค่าจากคนในสังคมที่มีต่อตน ตลอดจนการมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุโรงเรียนบุญฮ้อม มองตนในแง่ดี ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกกับบุคคลอื่นในแง่ดีด้วย จนเกิดความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของงาน และผ่านกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ของชุมชน จนเกิดการดำเนินงานของโรงเรียนบุญฮ้อม ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ Dormann และคณะ (2006) และ Sindecharak (2017) ดังนั้น การเห็นคุณค่าในตนจึงเป็นการตัดสินใจคุณค่าของตน (Self) และนำไปสู่ความเข้มแข็งในเชิงวัฒนธรรมไทย ในการเชิดชูผู้สูงอายุ ในลักษณะเป็นปราชญ์บุคคล ปราชญ์ชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดของ Ulrich Schimmack และ Ed Diener (2003: 100-106) และ Sangthong (2017: 19-20)

2. เพื่อสร้างศูนย์การเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน

จากกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ มีการสร้างศูนย์การเรียนรู้พัฒนาตนของผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ที่เกิดจากร่วมมือและผนึกกำลังกับภาคีเครือข่าย ทั้งทีมงาน สสส. ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ชุมชนที่เกี่ยวข้องจาก 7 ตำบลของอำเภอห้างฉัตร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จนเกิดผลผลิตของการสร้างศูนย์เรียนรู้คือ โรงเรียนผู้สูงอายุบุญฮ้อม โดยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนของผู้สูงอายุของโรงเรียนบุญฮ้อม และการสร้าง“โรงเรียนบุญฮ้อม” จนสถานะปัจจุบันกลายเป็น “ครอบครัวบุญฮ้อม” รวมถึง “ครูของถิ่น” จำนวนทั้งสิ้น 80 ท่าน จากการรับประกาศนียบัตรที่ออกแบบและมอบแก่ผู้สูงอายุ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ในฐานะรางวัล “บุคคลต้นแบบด้านการมีส่วนร่วมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงวัย และรางวัลครูของถิ่น” จากกลไกการจัดการชุมชนจากภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในการบูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ทำให้ตอบโจทย์การปฏิรูปการศึกษาไทยที่มุ่งพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และตอบโจทย์การเผชิญวิกฤติ Education Disruption อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังเช่น Wongcharoen (2018) ระบุว่า “ทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผู้กำเนิดพลังแห่งการเรียนรู้ที่มีความสุขในการเรียนทุก ๆ นาที” ดังนั้น การศึกษารุ่นนี้เน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือทำให้ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลาง ด้วยการผลัดเปลี่ยนบทบาทของการเป็นผู้สอนและผู้เรียนไปในตัว รวมถึงการมีเครือข่ายทางสังคมจากสมาชิกต่างหมู่บ้านที่มาเรียนในห้องเรียนบุญฮ้อม และการสร้างเสริมการเป็นคู่หูสุขภาพในห้องเรียน ซึ่งการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนสอดคล้องกับ**ตัวแบบของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ** ของ Phalasuek และ Thanomchayathawatch (2017: 148) รวมถึงรูปแบบของชุมชนในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ Kunset และ Jeraprapat (2019: 89-91) ของ Petsirasana และคณะ (2018: 35-48) จึงถือเป็นการสร้างพลังแห่งการเรียนรู้ที่เกิดจากการนำความรัก มิตรภาพ ความสุข ของผู้สูงอายุมาไว้ด้วยกัน และเน้นหลักการให้ความสนใจและความต้องการของผู้สูงอายุ คือผู้สูงอายุแต่ละคนมีความถนัดและ

ความสามารถเฉพาะทางที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่มีใครเก่งกว่าใคร แต่ใครเก่งด้านใดต่างหาก ความเป็นครูของถิ่น และโรงเรียนบุญฮอม จึงเป็นคำตอบที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพคน ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือการหยั่งลึกลงไปสู่จิตใจของผู้สูงอายุ ในการพัฒนาการเรียนรู้แบบประสบการณ์จริง ให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ

จากการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ สามารถเชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า และกระบวนการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการบุญฮอม ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6. ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการบุญฮอม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาพบว่า การเกิด “โรงเรียนบุญฮอม” “ครอบครัวบุญฮอม” และ “ครูของถิ่น” เกิดจากปัจจัยภายในคือการทำงานที่เน้นการนำวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งของการขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในวัฒนธรรมลักษณะสร้างสรรค์ (The Constructive Culture) คือมุ่งไม่ตรีสัมพันธ์ (Affiliative) โดยองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน มีลักษณะที่มุ่งให้ความสำคัญกับสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้สูงอายุ สมาชิกทุกคนในโรงเรียนบุญฮอมมีความเป็นกันเอง เปิดเผย จริ่งใจของสมาชิกและเพื่อนร่วมห้องได้รับการยอมรับและเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน ลักษณะเด่นคือ ความเป็นเพื่อนและความจริงใจต่อกัน ส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีปฏิสัมพันธ์และสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้น การขับเคลื่อนการทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นวัฒนธรรมของชุมชน เป็นตัวตั้งของการพัฒนา เช่น การให้ความสำคัญผู้สูงอายุเป็นปุชนียบุคคล การนำความรัก ในบุญกุศลมาไว้รวมกัน การเอื้ออาทรและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไทย เป็นต้น

2. ความสำเร็จของการเกิด “โรงเรียนบุญฮอม” และ “ครูของถิ่น” ประการสำคัญต่อมาคือ ผู้นำองค์กร ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงาน เพราะถ้าเปรียบการบริหารเสมือนกับการทำสงคราม ผู้นำก็เปรียบเสมือนแม่ทัพที่จะต้องวางแผน วางกลยุทธ์ให้ลูกทัพปฏิบัติตาม โดยแผนและกลยุทธ์นั้นมาจากวิสัยทัศน์ขององค์กร เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ยึดหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยกระบวนการประชาคม ให้มีการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ โดยยึดหลักประสานความร่วมมือจากกลุ่มองค์กรหลักคือ กลุ่มองค์กรประชาชน กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยใช้กระบวนการประชาคม กระตุ้นและระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชน ดังนั้น กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนบุญฮอมจึงเกิดจากการมุ่งความสำเร็จของงานจากการมีส่วนร่วมขององค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการศึกษาพบว่า การเกิด “โรงเรียนบุญฮอม” และ “ครูของถิ่น” เกิดจากปัจจัยภายในคือ การทำงานที่เน้นการนำวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งของการขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในวัฒนธรรมลักษณะสร้างสรรค์ (The Constructive Culture) และตัวกำหนดวัฒนธรรมคือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นปัจจัยที่กำหนดวัฒนธรรมเหล่านี้ประกอบด้วย

2. จากผลการศึกษาพบว่า การเกิด “โรงเรียนบุญฮอม” และ “ครูของถิ่น” มาจากการนำความรัก ในบุญกุศลรักในความดีงามมารวมไว้ด้วยกัน ดังนั้น ในการพัฒนาและวิจัย ควรเน้นประเด็นที่สร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุ เช่น การพัฒนาทุนทางสังคมที่มี หรือการสร้างเสริมอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น

3. จากข้อค้นพบในการสร้างศูนย์การเรียนรู้พัฒนาตนเองของผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สันที่เกิดจากร่วมมือและผนึกกำลังกับภาคีเครือข่าย ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน ชุมชนที่เกี่ยวข้อง พบว่าผู้สูงอายุต้องการความรัก ความเอาใจใส่ และการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข และจุดเด่นที่น่าสนใจของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ เน้นการอยู่ร่วมกันในครอบครัวบุญฮอมหลากหลายช่วงวัย มีเฉพาะผู้สูงอายุเท่านั้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาด้านนวัตกรรมกระบวนการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพแนวใหม่ “เพื่อนชี้ต่างวัย” เพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการเสริมสร้างสุขสูงวัย ทำให้เกิดการบูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยกับชุมชน ทำให้นักศึกษามีโอกาสได้รับใช้ชุมชน บริการวิชาการ ดูแลชุมชน และสามารถเป็นเพื่อนคู่หูหรือเพื่อนชี้ผู้สูงอายุได้

กิตติกรรมประกาศ

ทีมวิจัยขอขอบคุณโรงเรียนบุญฮอม องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการสนับสนุนงบประมาณโครงการวิจัย **สัญญาเลขที่ 59-00-2333-1/6**

จริยธรรมการวิจัย

ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง เอกสารรับรองเลขที่ E2560/024 วันที่รับรอง 27 กันยายน 2560

References

- Chunhassarami, S. (2012). *Integrated Care for the Elderly in the Community*. ASEAN Institute for Public Health Development Mahidol University. Retrieved August 15, 2018 from <http://www.thaiichr.org/upload/forum/ElderlyCare.pdf>.
- Damrikarnlert, L. (2012). *Situation of Needs for Elderly Care in the Community*. ASEAN Institute for Public Health Development Mahidol University. Retrieved August 15, 2018 from <http://www.thaiichr.org/upload/forum/ElderlyCare.pdf>.
- Dormann, C., Fay, D., Zapf, D., & Frese, M. (2006). A state-trait analysis of job satisfaction: On the effect of core self-evaluations. *Applied Psychology: International Review*, 55(1), 27-51.
- Dudsdeemaytha, J., Noklang, S., Chanfong, N., & Soonthronchai, S. (2015). The development of happiness model in older adults via Siam laughter therapy through community-based participatory action research: A case study of Baan Tachang community, Wattananakorn district, Srakaew province. *Area Based Development Research Journal*, 7(1), 31-46.
- Katz, D., & Kahn, R. L. (1966). *The Social Psychology of Organizations*. New York: Wiley.
- Kunset, P., & Jerapapat, U. (2019). Community-based healthy promotion model of Ban Bo Lo, Nakhon Si Thammarat province. *Area Based Development Research Journal*, 11(1), 78-92.
- Maesan Subdistrict Administration Organization, Hang Chat District, Lampang Province. (2018). *Vision of Maesan Subdistrict Administrative Organization*. Retrieved August 20, 2019 from http://www.maesan.go.th/project_detail.php?hd=26&id=180.
- Phalasuek, R., & Thanomchayathawatch, B. (2017). A family model for older people care. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 4(3), 135-150.
- Petsirasan, R., Noonil, N., Aekwarangkoon, S., Rithiral, R., Sitipong P., & Sanpakdee, T. (2018). The development of potential of district health network for elderly care system: A case study of Takheun subdistrict, Thasala district, Nakhon Si Thammarat province. *Area Based Development Research Journal*, 10(6), 484-495.
- Sangthong, J. (2017). Aging society (complete aged): The elder condition of good quality. *Area Based Development Research Journal*, 38(1), 6-28.
- Schimmack, U., & Diener, E. (2003). Predictive validity of explicit and implicit self-esteem for subjective well-being. *Journal of Research in Personality*, 37(2), 100-106.
- Sindecharak, T. (2017). *Elderly in Chinese Society: Welfare Arrangements Care Master and Social Activities*. Retrieved March 4, 2019 from http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/Download/Format_Checker/2/14.pdf.
- Sudsomboon, S., Thammaporn, W., Puttasukkee, T., & Chaimay, P. (2016). Role of local government organization for elderly care. *Journal of Southern Technology*, 9(1), 121-128.

- Wasi , P. (2012). *Integrated Care for the Elderly in the Community*. ASEAN Institute for Public Health Development Mahidol University. Retrieved August 20, 2018 from [http://www.thaiichr.org/upload/forum/Elderly Care.pdf](http://www.thaiichr.org/upload/forum/Elderly%20Care.pdf).
- Watcharakajonkun, N. (2012). *Lessons on How to Manage Coordination Parties in Integrated Care for the Elderly*. ASEAN Institute for Public Health Development Mahidol University. Retrieved September 20, 2018 from <http://www.thaiichr.org/upload/forum/ElderlyCare.pdf>.
- Wongcharoen, T. (2018). *Learning Designer: New Dimension Bangkok University for Education Reform, Receive the Trend of Education Disruption*. Retrieved September 22, 2018 from <https://www.thairath.co.th/content/1259657>.
- World Health Organization. (1986). *Ottawa Charter for Health Promotion*. World Health Organization, Canadian Public Health Association. Ontario: World Health Organization.